

OILA TARBIYASI ASOSLARI

Sh. A. Turdiyeva

O‘. Sulaymonova

D. Qurbonaliyeva

Andijon davlat pedagogika instituti
pedagogika va psixologiya kafedrası

Katta o‘qituvchisi va aniq va tabiiy fanlar fakulteti
kimyo o‘qitish metodikasi yo‘nalishi talabalari

Annotatsiya: Ushbu maqola oilaning jamiyatdagi o‘rni va oilaviy tarbiyaning farzand shakllanishidagi ahamiyatini tahlil qiladi. Oilaviy muhit, ota-ona va boshqa a‘zolarining tarbiyadagi roli, tarbiya uslublari va ularning farzandning axloqiy, ma‘naviy hamda ijtimoiy fazilatlari rivojiga ta’siri ko‘rib chiqiladi. Xulosa shuki — mehr-oqibatli, mas’uliyatli va ma‘naviy bo‘yga tarbiyalangan oila shaxsiy kamolot va jamiyat barqarorligi uchun muhim poydevordir.

Kalit so‘zlar: oila, farzand tarbiyasi, tarbiya usullari, ota-ona roli, oilaviy muhit, jamiyat, ma‘naviyat.

Abstract: This article analyzes the role of the family in society and the importance of family education in the formation of a child. The family environment, the role of parents and other members in education, upbringing methods and their impact on the development of the child’s moral, spiritual and social qualities are considered. The conclusion is that a loving, responsible and spiritually educated family is an important foundation for personal development and the stability of society.

Keywords: family, child upbringing, methods of upbringing, parental role, family environment, society, spirituality.

Аннотация: В данной статье анализируется роль семьи в обществе и значение семейного воспитания в формировании ребёнка. Рассматриваются семейная среда, роль родителей и других членов семьи в воспитании, методы воспитания и их влияние на развитие нравственных, духовных и социальных качеств ребёнка. Делается вывод о том, что любящая, ответственная и духовно развитая семья является важной основой развития личности и стабильности общества.

Ключевые слова: семья, воспитание детей, методы воспитания, роль родителей, семейная среда, общество, духовность.

Oila tarbiyasi — oilada ota-ona, vasiy yoki katta kishilar tomonidan bolalarni tarbiyalash. Yosh avlodning har tomonlama rivojlanishida muhim o‘rin tutadi. Oila tarbiyasida doimiy tarbiyaviy ta’sirchan kuch — oilada ruhiy xotirjamlik, samimiy munosabat, ota-ona obro‘sining yuqori bo‘lishi, bolalarga talab qo‘yishda oila kattalari o‘rtasidagi birlikning saqlanishi, bola shaxsini mehnatga tarbiyalashga alohida e’tibor berish, bolani sevish va izzatini joyiga qo‘yish, oilada qat’iy rejim va kun tartibini o‘rnatish, bolaning yosh va shaxsiy xususiyatlarini hisobga olish, boladagi o‘zgarishlarni kuzatib borish, undagi mustaqillikka intilish va tashabbuskorlik sifatlarini qo‘llabquvvatlash va hokazo. Oila qanchalik tartibli, uning a’zolari o‘rtasidagi munosabat samimiy bo‘lsa, Oila tarbiyasi ham shunchalik muvaffaqiyatli bo‘ladi. Oila tarbiyasida ota-ona obro‘si, ularning kuzatuvchanligi, sezgirligi, hozirjavoblighi muhim tarbiyaviy ahamiyatga ega. Oila tarbiyasida tarbiya jarayoni zerikarli, quruq nasihatgo‘ylikdan iborat bo‘lib qolmasligi lozim. Bola hayotining ko‘p qismi oilada o‘tadi. Shu boisdan mavjud an’analar, urf-odatlar, rasm-rusumlar va marosimlarning ijobiy ta’sirida bola asta-sekin kamol topib boradi. An’ana va marosim Oila tarbiyasining qudratli qurolidir. Oila tarbiyasi ijtimoiy tarbiya bilan uzviy aloqada bo‘lsagina, kutilgan natijalarga erishish mumkin. Oila tarbiyasida yutuklarga erishish ota-onalarning pedagogik bilimlarga egaligi, Oila tarbiyasi bo‘yicha tajribalar alma-shishi, ota-onalarni tarbiyaviy ishlarga qizg‘in jalb qilishga ham bog‘liqdir. Har bir ota-ona Oila tarbiyasida o‘zlarining burch va mas’uliyatlarini chuqur anglashlari lozim. Normal oilaviy muhit, bolani kitob o‘qishga, mehnat qilishga o‘z vaqtida jalb etish ham Oila tarbiyasining muvaffaqiyati garovidir. Oilada ota yoki onaning

yoʻqligi yoki ulardan birining ketib qolishi Oila tarbiyasiga katta zarar yetkazadi. Ularning bolaga beradigan tarbiyaviy taʼsir kuchi yoʻqoladi, Oila tarbiyasidagi muvozanat buziladi. Bunday sharoitda bola qalbi qat-tiq jarohatlanadi, u tajang, serjahl, qoʻpol, dagʻal boʻlib qoladi, kattalarga ishonmay qoʻyadi, oʻqishi pasayib ketadi. Oila tarbiyasida otaning obroʻsi katta ahamiyatga ega. Bolalarni barkamol inson qilib yetishtirishda maktabni oila bilan bogʻlamasdan muvaffaqiyatga erishib boʻlmaydi. Shuning uchun Oila tarbiyasida maktab va ota-onalar oʻrtasidagi taʼlimtarbiyaga oid birgalikdagi ishlari katta ahamiyatga ega. Otaonalarining oʻqituvchilar bilan boʻlgan uchrashuvlarida aytilgan fikrlar, ayniqsa qimmatlidir. Chunki ular oʻz farzandlari toʻgʻrisida koʻproq narsalarni bilib oladilar. Shuning uchun bola tarbiyasining tub mohiyatini tushungan har bir ota-ona oila bilan maktab oʻrtasidagi hamkorlikni mustahkamlashga intiladi. Bola maktabni tamomlagunga qadar otaona maktab bilan yaqin aloqa oʻrnatishi, farzandining darslarini oʻzlashtirishi, xulq-atvoridan xabardor boʻlib turishi, tarbiya masalalarida oʻqituvchi, sinf rahbari bilan maslahatlashib turishi, bolaning darsdan soʻng nima bilan mashgʻulligi haqida oʻqituvchi va sinf rahbarini xabardor qilib turishi lozim. Uz navbatida oʻqituvchi va sinf rahbari ham bolaning oʻqishi, odobi, xulqi, maktabda oʻzini tuta bilishi haqidagi maʼlumotlarni ota-onaga yetkazishi, zarurat tugʻilganda paydo boʻlgan muammolarni birgalikda hal qilishi zarur. Farzandi maktabga borgan ota-ona maktab jamoasining aʼzosi boʻlib qolishi kerak. Oʻqituvchi va sinf rahbari ham oʻz oʻquvchisining oilasi bilan mustahkam hamkorlikni yoʻlga qoʻymogʻi lozim. Oila tarbiyasida ota-onalarining mahalla faollari, mehnat faxriylari bilan hamkorliklari ham muhim. Oila tarbiyasi farzandlarning har tomonlama kamol topishi uchun qulay sharoitlar yaratilsagina muvaffaqiyatli boʻlishi mumkin. Oila tarbiyasida har bir oila oʻziga xos xususiyatlarni namoyon qiladi

Xulosa

Oila — farzand tarbiyasining eng birlamchi va eng muhim boʻgʻinidir. Aynan oilada bolaning axloqiy, maʼnaviy, psixologik va ijtimoiy fazilatlarini shakllanadi. Ota-ona va boshqa oila aʼzolarining munosabati, mehr-muhabbati, nazorati va shaxsiy namunasi bolaga eng kuchli tarbiyaviy taʼsir koʻrsatadi. Mustahkam oilaviy muhit farzandni masʼuliyatli, odobli, sogʻlom fikrli va jamiyatga moslashgan shaxs sifatida voyaga

yetishiga yordam beradi. Zamonaviy sharoitda oilaviy tarbiya nafaqat oila ichidagi qadriyatlar, balki maktab, jamiyat va madaniy muhit bilan uyg'un holda olib borilishi zarur. Mehr-oqibat, intizom, hurmat, ma'naviy boylik va ijobiy psixologik muhit — barkamol avlodni shakllantirishning asosiy poydevoridir. Umuman olganda, sog'lom va ma'naviyatli oila — jamiyat barqarorligi, milliy qadriyatlar saqlanishi va kelajak avlodning kamoloti uchun eng muhim omildir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

Nasriddinova M.R., Murodova O., Egamberdiyev U. & Mirzakarimova M.M. «Oila tarbiyasi asoslari». Science and Education, 2025.

Dadajonova S.S., Mahmudova I.I., Bahodirova O.N. «Oilada tarbiya asoslari». Science and Education, 2025.

Shomurotov U.M., Erdonayev B.M., Davronov U.X. «Oilaviy tarbiya uslublari va ularning shakllanishi». Tadqiqotlar.uz.

Asamova F.Sh., Aliboyev A.A. «Oilaviy tarbiya uslublari va ularning shakllanishi». Scientific-jl.org.